

HOREČKY A BRNĚNSKÝ FUNKCIONALISMUS NA VEŘEJNÝCH BUDOVÁCH VE FRENŠTÁTĚ POD RADHOŠTĚM

ÚVOD

Na podzim jsem si udělala s mými dětmi výlet do nedalekého Frenštátu pod Radhoštěm. Cílem naší cesty měla být Ioni postavená stezka v korunách stromů Beskydské nebe v části Horečky. K mému údivu jsem nevědomky navštívila místo, na kterém se podepsala nejedna velká osobnost naší architektury a tak mi nedalo, abych nezapátrala trochu dále. Nejen na Horečkách, ale i v centru Frenštátu jsem objevila skvosty českého funkcionalismu a při svém pozdějším pátrání jsem naštěstí narazila na diplomovou práci Lenky Stavinohové, která vznikla pod vedením Prof. Rostislava Šváchy, která mi pomohla přiřadit rychle ke stavbám jména a z ní jsem čerpala i některé historické informace, především o nikdy nerealizovaných návrzích.

FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM

Město Frenštát pod Radhoštěm, jak již napovídá samotný název, se rozkládá pod Radhoštěm, jedním z vrcholů pohoří Moravskoslezských Beskyd a protéká jím řeka Lomná. Už na konci 19. století byl propojen s důležitými hospodářskými centry železniční tratí, což přineslo městečku velký rozmach. Tradici textilního

Horečky - Polachova osada

průmyslu z 19. století vystřídal po druhé světové válce průmysl strojírenský a to díky novému záводу MEZ, který vyráběl elektromotory a dodnes přináší městu a jeho okolí spoustu pracovních příležitostí v podobě firem Siemens a Continental.

Zvonice od architekta K.Mrvy, Horečky

Nejdůležitější událost pro kulturní a společenský život města byl roku 1884 vznik nejstaršího českého turistického spolku, tzv. Pohorské jednoty Radhošť, která se zasloužila o výstavbu řady turistických zařízení na vrcholech Beskyd, např. na Pustevnách, Radhošti či Grúni a taky založení literárně-uměleckého sdružení Koliba

Hotel Pantáta, penzióny Panímáma, Mariánka

oblíbená výletní lokalita. Atraktivitu tohoto místa si nejdříve povšimnul místní továrník Petr Polach, který zde nechal ve 30. letech minulého století zbudovat hotel komplex Pantáta s penzióny Panímáma a Mariánka s koupalištěm a 15 víkendovými vilkami. Nový hotel měl teplou vodu a ústřední topení a jeho atraktivitu zvýšila i přístupnost autem. Původně navrhli pro Polachův záměr architekti bratři

r. 1914, k jehož členům patřil mimo jiné i brněnský architekt Bohuslav Fuchs.¹

HOREČKY

Samotná část Horečky (= „malé hory“) se nachází na západním okraji města a už od konce 19. století to byla

Horečky

Hotel Vlčina od B. Fuchse, Horečky

Šlapetové dřevěný hotel, citlivě zasazený do hornaté beskydské krajiny, jejich návrh bohužel realizován nebyl.²

Od konce třicátých let působil na Horečkách Bohuslav Fuchs.³ Slavný architekt se v období protektorátu a v letech druhé světové války odklonil od své typické bílé formy a moderních materiálů jako ocel a sklo a v jeho stavbách se objevuje dramatický kontrastní výraz, využívající vlastností a struktury přírodních materiálů, především dřeva

a kamene. Používání těchto materiálů nebylo jen následkem čerpání inspirace z lidového stavitelství, ale mělo i ekonomický význam. Nešťastná válečná léta zbrzdila i úplně zastavila řadu rozpracovaných projektů po celé Evropě a urbanistický rozvoj města Frenštátu a Horeček patří mezi ně. „Prvním z takovýchto nerealizovaných plánů se stal Fuchsův návrh urbanisticko - architektonického řešení rekreačního souboru budov a zařízení na Horečkách s nadstavbou penzionů při hotelu Pantáta z roku 1939 a 1940. Tehdejší penzióny Mariánka a Panímáma architekt plánoval nadstavit o jedno patro a v této partii obložit dřevem, jehož barevnost by objekty

Hotel Vlčina od B. Fuchse, Horečky

¹ www.frenstat.cz

² Stavinohová, Lenka, Architektura a urbanismus první poloviny 20. století v mikroregionu Podradhošsko, Olomouc 2011.

³ Kudělka Zdeněk, Bohuslav Fuchs, Praha 1966.

citlivě včlenila do krajiny. Stávající stavby mezi Mariánkou a Pantátou chtěl odstranit a oba objekty výhodně propojit architektonickou pergolou. Pod Mariánkou dále navrhl dlouhou kolonádu a v místech

Interiér hotelu Vlčina

před Pantátou rozměrnou zasklenou verandu, do které by situoval restaurace s kuchyněmi a příslušenstvím. Na prostranství pod těmito budovami měl být vybudován plavecký bazén s příslušnými šatnami, loukami pro slunění, dětským bazénem apod. Návrh počítal i s přírodním divadlem v nedaleké kotlině.“⁴

K našemu štěstí se jeden z Fuchsových návrhů na

Horečkách roku

1940 realizoval a tím byl Hotel Vlčina. Přestože stavba svou vnější formou dokonale zapadá do tvarosloví staveb v Beskydské krajině, už na první pohled v detailech napovídá, že se jedná o dílo velkého architekta, který za nenápadnou fasádu ze dřeva a kamene a pod tradiční sedlovou střechu schoval dokonale vzdušné interiéry, které návštěvníkům skýtaly

Interiér hotelu Vlčina

veškeré pohodlí moderní doby (velká restaurace, herna, bar, pokoje s příslušenstvím i garáže pro auta).

Amfiteátr, rekonstrukce K.Marva, Horečky

Na dekorativní výmalbě interiérů se podílel mimo jiné i Antonín Strnadel. Během války hotel využívali nepřítelští šetrně členové německých Hitlerjugend.

Krátkodobý pokus o navrácení turistického ruchu na Horečky, zpřetrhaného druhou světovou válkou, byl až koncem 60. let po olympijském vítězství Jiřího Rašky ve skocích na lyžích a zbudováním skokanského můstku. Nástupem komunistického režimu

však byly veškeré snahy zhceny. Po roce 1989 získali v restitucích potomci původního majitele hotely nazpět v havarijním stavu a vzhledem k nákladným opravám to vypadá, že budou chátrat i nadále.

Město Frenštát se před několika léty rozhodlo navrátit Horečkám ztracenou slávu a přizvalo si ke spolupráci architekta Kamila Mrvu.⁵ Díky jeho nesmírně

Restaurace Rekovice, rekonstrukce K.Marva, Horečky

⁴ Stavínohová, Lenka, *Architektura a urbanismus první poloviny 20. století v mikroregionu Podradhožsko*, Olomouc 2011.

⁵ www.mrva.net

zdařilým počínům byl obnoven amfiteátr u skokanského můstku i s pozdějším zastřešením, zrestaurován hostinec Rekovice s přírodním dětským hřištěm a vyhlídkou a kousek od restaurace byla postavena malá zvonice jako symbol boje proti pronikajícím těžbařským společnostem. Architekt vytvořil studii na doplnění infrastruktury pro různorodé aktivity a úpravu těch nejvýznamnějších objektů celého areálu včetně skokanských můstků, kde by mělo vzniknout muzeum Jiřího Rašky.

Určitě by stálo za zmínku, že se na Horečkách realizoval také Dušan Jurkovič stavbou, která je prostorovou skicou daleko slavnějších staveb na nedalekých Pustevnách. Útulny a další drobná architektura na Pustevnách,⁶ které jsou

Dušan Jurkovič, Sušírna ovoce, Horečky

výjimečně zdařilou syntézou folklórních prvků z Valaška a Slovenska a zároveň nesou myšlenky secese

Dušan Jurkovič, útulny na Pustevnách – Libušín a Maměnka

a anglického hnutí Arts and Crafts, jsou v kontextu nejen naší architektury tak stěžejní, že je nemůžu opomenout zmínit, ale byla by škoda se o nich vyjádřit jen tak zkratkovitě, protože si zaslouží, aby jim bylo ponecháno mnohem více prostoru v nějaké další práci.

BOHUSLAV FUCHS – DALŠÍ NÁVRHY PRO MĚSTO FRENŠTÁT⁷

Bohuslav Fuchs vytvořil pro město ve 40. letech celou řadu nerealizovaných urbanisticko-architektonických návrhů. Šlo především o regulační plán města, dětskou ozdravovnu a několik hotelů ve městě a již zmíněný návrh řešení „rekreačního souboru budov a zařízení na Horečkách. Následovala studie nového městského sportovního střediska s lázněmi z let 1941 až 1943, které Fuchs plánoval vystavět na volné luční ploše mezi městem a rekreační oblastí na Horečkách. Na nedalekém pozemku měla být podle jeho projektů

B. Fuchs, obytný dům na Beskydském sídlišti, Frenštát/R.

⁶ www.pustevny.cz

⁷ Kudělka Zdeněk, Bohuslav Fuchs, Praha 1966.

vybudována i rozlehlá školská čtvrť, jejíž budoucí studenti měli ke sportovním aktivitám využívat městského stadion.⁸

Fuchs také vytvořil několik variant obytných domů s malými byty, z nichž byly realizovány a dodnes stojí trojdomy na Beskydském sídlišti. Jednoduchý

O. Poříška, Kino, Frenštát/R.

obdélníkový tvar dvojpodlažních domu s valbovou střechou oživují vystouplé kamenné vstupní

rizality. Zakomponováním přírodních materiálů kontrastoval s moderní horizontální formou, ale jelikož byl značně finančně limitován, celkově se to odrazilo na výrazu jeho staveb.

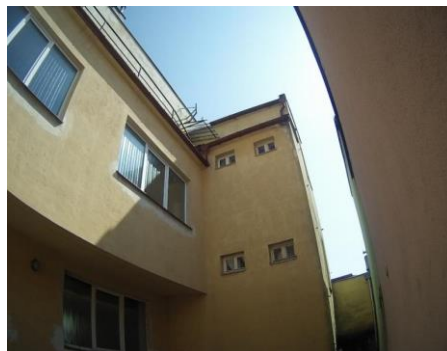

Oskar Poříška, budova Spořitelny, Frenštát/R.

JAN VÍŠEK A OSKAR POŘÍŠKA

Dříve než se ve Frenštátě mohl realizovat Bohuslav Fuchs, zanechali zde své stopy i další dva významní brněnští architekti, Oskar Poříška a Jan Víšek.⁹

Zatímco Poříška projektuje svou první stavbu pro město - **novou soudní budovu s věznicí** na Tyršově ulici (dnešní budova ZŠ) - ještě jako jednoduchou dvoupatrovou budovu půdorysu písmene L s kamenným obložením až k výši oken v prvním patře (v obytné části až do druhého), výrazným krytým vstupem a promyšleně uspořádanými prostory, ve 30. letech se jeho tvorba posunuje od jeho raného, purismem ovlivněného funkcionalismu a prohlubuje práci s prostorem i

O. Poříška, dvůr budovy pošty, Frenštát/R.

formou ve smyslu funkčnosti stavby. Dřívější přísně pravoúhlé tvary nahrazují křivky, účelná dispozice vycházejí důsledně z funkce stavby. V tomto duchu navrhnul **budovu kina a městské spořitelny**. Nevýhodnou nárožní spořitelní budovu architekt vyřešil tím, že místo pravého úhlu kolem nároží ohnul plynulou křivku, kterou v přízemí otevřel do okolního prostoru rozměrnou skleněnou stěnou. Nad křehké přízemí umístil těžkou hmotu balkonu se širokým francouzským oknem a podařilo se mu vytvořit zvláštní kontrast, který se opticky staví proti architektonickému řádu. Na Spořitelnu navazující

⁸ Stavinohová, Lenka, *Architektura a urbanismus první poloviny 20. století v mikroregionu Podradhošsko*, Olomouc 2011.

⁹ Kudělková Lenka, *Brněnští architekti Oskar Poříška a Jan Víšek v meziválečném Frenštátě*, in: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm*, *Vlastivědný časopis Frenštátska*, XXIII., 2006.

Jani Víšek, Kasárny, Frenštát/R.

budova pošty je vyřešena jako dvoupatrový objekt na půdorysu písmene U, které obklopuje velký manipulační dvůr (dnes vjezd zazděn).

Na jižní straně města stojí rozlehlý **komplex kasáren** od Jana Víška. Vyzařuje z něj harmonická čistota a ukázněnost až geometrická strohost formy.

ZDROJE

Kudělka Zdeněk, Bohuslav Fuchs, Praha 1966.

Kudělková Lenka, Brněnští architekti Oskar Poříška a Jan Víšek v meziválečném Frenštátě, in: Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm, Vlastivědný časopis Frenštátska, XXIII., 2006.

Samek Bohumil, Umělecké památky Moravy a Slezska 1, A-I, Praha 1994.

Stavínohová, Lenka, Architektura a urbanismus první poloviny 20. století v mikroregionu Podradhošsko, Olomouc 2011

www.trojanovice.cz

www.frenstat.cz

www.pustevny.cz

www.fotohistorie.cz

www.mrva.net